

25. Kafli

Skírnismál

Freyr, sem birtir sig í mörgum jarðarhöllum sat á Liðskjálfi þegar hann sá kvenjötuninn Gerði í hallargarði föðurs hennar. Hann varð gagntekin af ást til hennar og vil beiðast hennar fyrir brúði sína. Goðin geta hinsvegar ekki farið beint í niður í efnið og því sendi Freyr liðsmann sinn, Skírni til að biðja hennar fyrir sína hönd. Skírnir kynnti sig fyrir Gerði sem „ekki af álfum, né Ásasonur og ekki enn, einn af hinum vísu Vönum“ (18). Hvað var hann þá?

Skírnir, merkir hin skínandi, geisli hins guðlega, sendiboði sem getur farið í lægri heima til þess að upplýsa mannkynið — jötnamærin. Útbúinn með hest og goðasverð, ríður Skírnir til jötunheima og nær tali af Gerði en hún hafnar öllum hans tilraunum. Epli ódauleikans freistar hennar ekki, né „hringurinn sem brann með Óðinssyni“ (Baldri), sem gefur af sér átta slíka níundu hverja nótt — faðir hennar, segir hún eiga nægt gull. Hún bregst heldur ekki við hótunum um að áframhaldandi og enn meiri vonsku í jötunheimum. Hinsvegar þegar hún fær að sjá framtíð sína — eyðing vegna „vanmáttar, heimsku og losta“ — samþykkir hún loks að hitta goðið í hinum helga lundi, Barra (39).

Það er auðveldlega hægt að dæma Skírnismál sem algjöra vitleysu, ef ekki væri fyrir ákveðna hliðstæða þætti í öðrum sögnum um birtingu hins goðumlíka niður í mannheim, -sendiboði stígur niður. Þetta ásamt „gíslum“ sem Vanir sendu Ásum er þétting á guðlegum geisla af hærri stigum niður í lægri svið, og tilgangurinn sá að koma göfgandi áhrifum niður í grófa andrúmsloftið á þeim sviðum. Á tilteknum tímamótum hafa slíkir atburðir á sér stað á jörðunni þegar

andlegur fræðari birtir sig í mannlegum líkama og veitir mannkyninu innblástur. Krishna, Lao-tse, Sankaracharya, og sá sem hefðin hefur nefnt Krist, sem og aðra eru dæmi um slíka sendiboða. Þeir koma fram með ákveðnu millibili, Krishna sagði, „Ég birti sjálfan mig meðal þeirra sköpuðu, Ó sonur Bharata, hvenær sem hnignun siðgæðis manna og óréttlæti ræður heiminum mun ég birtast, öld eftir öld til að viðhalda réttlætinu, eyða þeim illu og koma á kærleika.“ Í hvert sinn sem slíkur sendiboði birtist á meðal manna, slær hann nýjan tón sannleikans sem hljómar um einhvern tíma, ný hringrás hefst og færir með sér ferskan skilning á hinum eilífu sannindum.

Í þessu ljósi birtist leiðangur Skírnis sem einn slíkur atburður sem átti sér stað fyrir örófi alda — guðleg birting, til að innblása Gerði, (kynþætti) dóttur jötunsins (kynstofns).

Nokkrar hindranir varð að yfirvinna áður en hægt var að stíga niður. Hin geislandi sendiboði varð að ráða yfir hesti sem gat komist yfir „hreinsunarelda“ sem umhringdu bústaði Ásanna. Hann varð að vera vopnaður sverði sem stjórnaði sér sjálft í bardaga við Jötna „ef sá er horskur, er hefur“ (9). Í sögum af Frey er sverð hans tiltölulega stutt, varla faðms langt. Hver sem beitir því verður að vera óhræddur við að nálgast andstæðinginn og úrræðagóður til að skaðast ekki, sá sem býr yfir andlegum vilja er bæði óhræddur og vitur.

Gerður táknar auðsjáanlega tímabil sem er svipað okkar, þ.e. með mikilli efnislegri hæfni og eftirsókn eftir gæðum þess heims. Hún er ánægð með gnægðir jötunheimsins sem er hennar og kærir sig ekkert um það sem sendiboði guðanna hefur að bjóða. Aðeins þegar hún áttar sig á hvaða endalausar hörmungar efnisgræðgin mun leiða af sér fyrir heim hennar (sér rúnirnar), ákveður hún að lokum að hitta sendiboða guðanna í helgum friðarlundi.

Áhugavert atriði í kvæðinu kemur fram þegar fjallað er um Skaða, stjúp móðir Gerðar, Skaði merkir sá sem er skaðaður. Hún er ung ástrík eiginkona Njarðar,

hins eilífa Satúrnusar, guðs tímans. Við vitum að það var hún sem hengdi eittraða höggorminn yfir andlit Loka og jók þjáningar hans í neðri heimum, hún ýtir einnig undir Skírni að spyrja Frey hvað angri hann. Þetta er ekki auðvelt vandamál að leysa, en þarf að skoða. Er það mögulegt að Skaði sé í norrænni goðafræði eins og hin dularfulla Narada í austrænni heimsspeki — aflið sem kemur á tafarlausum þjáningum, en langtímaáhrifin eru til að greiða leið fyrir uppbyggjandi framtíðargrósku? Hvort Skaði er tákngerfingur eyðingaraflla til að flýta frekari þróun verður að vera ósvarað.

Skírnismál

Freyr, sonr Njarðar, hafði einn dag sett í Hliðskjálf, ok sá um heima alla. Hann sá í Jötunheima ok sá þar mey fagra, þá er hon gekk frá skála föður síns til skemmu. Þar af fekk hann hugsóttir miklar. Skírnir hét skósveinn Freys. Njörðr bað hann kveðja Frey máls. Þá mælti Skaði:

1.
"Rístu nú, Skírnir,
ok gakk skjótt at beiða
okkarn mála mög
ok þess at fregna,
hveim inn fróði sé
ofreiði afi."

Skírnir kvað:

2.
"Illra orða
er mér ón at ykkrum syni,
ef ek geng at mæla við mög
ok þess at fregna,
hveim inn fróði sé

ofreiði afi."

3.
"Segðu mér þat, Freyr,
folkvaldi goða,
ok ek vilja vita:
Hví þú einn sitr
endlanga sali,
minn dróttinn, um daga?"

Freyr kvað:

4.
"Hví um segjak þér,
seggr inn ungi,
mikinn móðtrega?
Því at álfröðull
lýsir um alla daga
ok þeygi at mínum munum."

Skírnir kvað:

5.
"Muni þína
hykk-a ek svá mikla vera,
at þú mér, seggr, né segir,

því at ungir saman
várum í árdaga,
vel mættim tveir trúask."

Freyr kvað:

6.
"Í Gymis görðum
ek ganga sá
mér tíða mey;
armar lýstu,
en af þaðan
allt loft ok lögr."

7.
"Mær er mér tíðari
en manna hveim
ungum í árdaga;
ása ok alfa
þat vill engi maðr
at vit samt séim."

Skírnir kvað:

8.
"Mar gefðu mér þá
þann er mik um myrkvan beri
vísan vafrloga,
ok þat sverð,
er sjalft vegisk
við jötna ætt."

Freyr kvað:

9.
"Mar ek þér þann gef,
er þik um myrkvan berr
vísan vafrloga,
ok þat sverð,
er sjalft mun vegask
ef sá er horskr, er hefr."

Skírnir mælti við hestinn:

10.
"Myrkt er úti,
mál kveð ek okkr fara
úrig fjöll yfir,
þursa þjóð yfir;
báðir vit komumk,
eða okkr báða tekr
sá inn ámáttki jötunn."

Skírnir reið í Jötunheima til
Gymisgarða. Þar váru hundar ólmir
ok bundnir fyrir skíðgarðs hliði, þess
er um sal Gerðar var. Hann reið at
þar, er féhirðir sat á haugi, og kvaddi
hann:

11.
"Segðu þat, hirðir,
er þú á haugi sitr
ok varðar alla vega:
Hvé ek at andspilli
komumk ins unga mans
fyr greyjum Gymis?"

Hirðir kvað:

12.
"Hvárt ertu feigr,
eða ertu framgenginn?
---"

Andspillis vanr
þú skalt æ vera
góðrar meyjar Gymis."

Skírnir kvað:

13.
"Kostir ro betri
heldr en at klökkva sé,

hveim er fúss er fara;
einu dægri
mér var aldr of skapaðr
of allt líf of lagit."

Gerðr kvað:

14.
"Hvat er þat hlym hlymja,
er ek heyri nú til
ossu rönnum í?
Jörð bifask,
en allir fyrir
skjalfa garðar Gymis."

Ambátt kvað:

15.
"Maðr er hér úti,
stiginn af mars baki,
jó lætr til jarðar taka."
-- -- --

Gerðr kvað:

16.
"Inn bið þú hann ganga
í okkarn sal
ok drekka inn mæra mjöð;
þó ek hitt óumk,
at hér úti sé
minn bróðurbani.

17.
Hvat er þat alfa
né ása sona
né víssa vana?
Hví þú einn of komt
eikinn fúr yfir
ór salkynni at séa?"

Skírnir kvað:

18.
"Emk-at ek alfa
né ása sona
né víssa vana;
þó ek einn of komk
eikinn fúr yfir
yður salkynni at séa."

19.
"Epli ellifu
hér hef ek algullin,
þau mun ek þér, Gerðr, gefa,
frið at kaupa,
at þú þér Frey kveðir
óleiðastan lifa."

Gerðr kvað:

20.
"Epli ellifu
ek þigg aldregi
at mannskis munum,
né vit Freyr,
meðan okkart fjör lifir,
byggjum bæði saman."

Skírnir kvað:

21.
"Baug ek þér þá gef,
þann er brenndr var
með ungum Óðins syni;
átta eru jafnhöfðir,
er af drjúpa
ina níundu hverja nótt."

Gerðr kvað:

22.
"Baug ek þikk-a-k,
þótt brenndr séi
með ungum Óðins syni;
er-a mér gulls vant
í görðum Gymis,
at deila fé föður."

Skírnir kvað:

23.
"Sér þú þenna mæki, mær,
mjóvan, málfáan,
er ek hef í hendi hér?
Höfuð höggva
ek mun þér hálsi af,
nema þú mér sætt segir."

Gerðr kvað:

24.
"Ánauð þola
ek vil aldregi
at mannskis munum;
þó ek hins get,
ef it Gymir finnizk,
vígs ótrauðir,
at ykkv vega tíði."

Skírnir kvað:

25.
"Sér þú þenna mæki, mær,
mjóvan, málfáan,
er ek hef í hendi hér?
Fyr þessum eggjum
hnígr sá inn aldni jötunn,
verðr þinn feigr faðir."

26.
Tamsvendi ek þik drep,
en ek þik temja mun,
mær, at mínum munum;
þar skaltu ganga,
er þik gumna synir
síðan æva séi.

27.
Ara þúfu á
skaltu ár sitja
horfa heimi ór,
snugga heljar til;
matr né þér meir leiðr
en manna hveim
innfráni ormr með firum.

28.
At undrsjónum þú verðir,
er þú út kemr;
á þik Hrímnir hari,
á þik hotvetna stari;
víðkunnari þú verðir
en vörðr með goðum,
gapi þú grindum frá.

29.
Tópi ok ópi,
tjösull ok ópoli,
vaxi þér tár með trega;
sezk þú niðr,
en ek mun segja þér
sváran súsbreka
ok tvennan trega:

30.
Tramar gneypa
þik skulu gerstan dag

jötna görðum í;
til hrímþursa hallar
þú skalt hverjan dag
kranga kostalaus,
kranga kostavön;
grát at gamni
skaltu í gögn hafa
ok leiða með tárum trega.

31.

Með þursi þríhöfðuðum
þú skalt æ nara,
eða verlaus vera;
þitt geð grípi,
þik morn morni;
ver þú sem þistill,
sá er var þrunginn
í önn ofanverða.

32.

Til holts ek gekk
ok til hrás viðar,
gambantein at geta,
gambantein ek gat.

33.

Reiðr er þér Óðinn,
reiðr er þér Ásabragr,
þik skal Freyr fíask,
in firinilla mær,
en þú fengit hefr
gambanreiði goða.

34.

Heyri jötnar,
heyri hrímþursar,
synir Suttungs,

sjalffir ásliðar,
hvé ek fyrbýð,
hvé ek fyrirbanna
manna glaum mani,
manna nyt mani.

35.

Hrímgrímnir heitir þurs,
er þik hafa skal
fyr nágrindr neðan;
þar þér vílmegir
á viðarrótum
geitahland gefi;
æðri drykkju
fá þú aldregi,
mær, af þínum munum,
mær, at mínum munum.

36.

Þurs ríst ek þér
ok þría stafi,
ergi ok æði ok óþola;
svá ek þat af ríst,
sem ek þat á reist,
ef gerask þarfar þess."

Gerðr kvað:

37.

"Heill ver þú nú heldr, sveinn,
ok tak við hrímkálki
fullum forns mjaðar;
þó hafðak ek þat ætlat,
at myndak aldregi
unna vaningja vel."

Skírnir kvað:

38.
"Örendi mín
vil ek öll vita,
áðr ek ríða heim heðan,
nær þú á þingi
munt inum þroska
nenna Njarðar syni."

Freyr kvað:

42.
"Löng er nótt,
langar ro tvær,
hvé of þreyjak þrjár?
Oft mér mánaðr
minni þótti
en sjá half hýnótt."

Gerðr kvað:

39.
"Barri heitir,
er vit bæði vitum,
lundr lognfara;
en eft nætr níu
þar mun Njarðar syni
Gerðr unna gamans."

Þá reið Skírnir heim. Freyr stóð úti
ok kvaddi hann ok spurði tíðenda:

40.
"Segðu mér þat, Skírnir,
áðr þú verpir söðli af mar
ok þú stígir feti framar:
Hvat þú árnaðir
í Jötunheima
þíns eða míns munar?"

Skírnir kvað:

41.
"Barri heitir,
er vit báðir vitum,
lundr lognfara;
en eft nætr níu
þar mun Njarðar syni
Gerðr unna gamans."

